

نور كوردی

ناشری : نور كوردی

مدیری : آق جورہ اوغلی یوسف

ادارہ مدیری : توفیق نورالدین

ییل ۱۳۳۰ : صانی ۷ ۲۹ مایس ۱۳۳۰ ییل ۳ جلد ۶ صانی ۶۷

ای عارضی برك كل ووی قامتی سروچن
 روش یوزونك یانغلیغ ینا کورمادی شمع انجمن [۱]
 اول یوز اوزا زلفونك سالیب بوستانده یوروسنك براز
 سنبیل میکیزلیک تولغانور اوز اوزینه وردوسمن
 سکاکی کونکلی ارزولار زلفونك جوارینده اوروون [۲]
 هر نیجه کیم کفر آتی دور ایمانی دین حب الوطن
 پشته دی

کوپریلی زاده
 محمد فؤاد

سایمت

آلتایله طوغرو

(باشی ۱ نجی ییلک ۱۲ نجی سایینده)

قتل ، سرقت کبی بویوک جراثم ایله اتهام ایدیلوبده اثبات مدعا قابل
 اوله مدینه صورتده متهم اولان قبیله ، دعواچی قبیله دن « کلاه » طلب ایدم بیلیر .
 دعواچیلرده ایستدکلری قبیله افرادندن و قتل مسئله سنده بی و اشراف ، تورملر
 حتی بی طرف اولوب اولیانلر مستدا طوتیلیمه رق ارکک ایچون دورت وقادین
 ایچونده ایکی ذاتی « کلاه » تعیین ایدم بیلیرلر ، وظیفه لرینک اهمیتنی بحق تقدیر
 ایدن کانلر متهملری عریض ، عمیق تحقیق ایله برائت ، یاخود ارتکابندن بر

[۱] یانغلیغ : کبی ، مثللو .

[۲] اوروون : عوض ، بدل ، جای ، مکان ، محل . رتبه صاحبنه مخصوص مقام
 تشریفات . « مونس » ک آتیده کی پیتنده اولدینی کبی :

اوله بی پروا ایرور سینک کیم قاشینکمه یالواریب
 هر نیجه حالیم نی عرض ایتماس بیر طوقماس اوروون

[چغتای لغتی : سلیمان افندی]

جهت حقننده قناعت وجدانيه حاصل اولونجه، دعواجبارك تعيين ايتدكلري محل موعودده حاضر اولوب اولماق صورتيله وظيفه مودوعه ليزني ايفا ايدرلر. كانلرك معين زمان طرفنده اوراده اولملري تز كيه مقامنه كچرك متهملرك برائتته دلالت ايدر. هيسنك ياخود بعضيسنك تخلفي ده اتهامي تا كيد ديمك اولور. چونكه كانلر امين اولديغندن وجدانلري خلافتده حركت ايتمه لري متصور دكلدر. مع مافيه بعض اسباب خارجيه دن طولاي محل معينه كلك صورتيله تز كيه ايتمك مقتضى ايسه، وجداني خلافتده حركت ايتديكني مشعر اوله رق كلديكي يرك بر كوشه سنده اشيانندن بر شي ترك ايدز؛ بوندن ده صميمي اوله رق كلديكي آكلاشيلير. كانلرك هيسي كليرسه تماميله برائت ذمت ثابت اولور، دعواده قاپانير. كانلردن هيسي ياخود بعضيسي كمز ايسه دعوا اثبات ايديش صاييلير. بناء عليه كانلردن تخلف ايدنلر مقدارنجه «قوت» ويرملك لازم كلير. بو حالده ياخود كاندن باشقه اثبات مدعا ايديله كده قوت اعطاسندن اول ثبوت مدعايه علامت اولمق اوزره مدعا عليه نامنه، منسوب اولديني قيله نك اوره ايكي يملكي ويرمسي لازم كلير كه بونلردن نصفى مقتولك ورثه سسه، نصف ديكرى ده منسوب اولديني قيله يه عائد اولور.

اوره ايكي يملكي :

(۱) بر قاره تار (اور كوجسز دوه)

(۲) بر قاره كلیم

(۳) كيكلين كيسكان كيرتوبل (ا كليلي يعنى تيه صاجي كسيلمش آجيل طورى آت).

(۴) قاره چولاق بيه (قويوروزنى قيصه قاره بر قيصراق) فقط بونك سميرجه اولمى ده لازم. چونكه مقتول طرفندن كان «لور» (توغ) محافظلري ايله دعواجبار وسائر طولانان اهالى وآق صقاللر ايچون ترتيب ايديله جك ضياقتك باشلوجه يكلري او قيصراغك سمير اتندن پيشيريلور.

(۵) كفن (يئني مقتولك صاريلوب دفن ايديلسي ايچون اقتضا ايدن بز).

(۶) قازان (مقتول، ييقامقده قوللانيلاجق صويي قايناق ايچون).

(۷) اوجاق ايچون سەپا .

(۸) كىتمەن (لەڭ قازىمغە مخصوص آلت).

(۹) كۆرەك (قېز قازىمق ايچون).

(۱۰) ابريق (مقتولى غسل ايچون).

(۱۱) قارا (مقتولك قاديخى ايچون علامت ماتم اوزرە بياض بر چار .

قازاقلردە علامت ماتم بياضدر).

(۱۲) بوس بىل باو (ماتم ائناسىندە قاديىنك بىلنە باغلامسى لازم كلن قوشاق)

ايشتە شو اون ايكي بىلىكى ويرىلنچە مظنون عليك جنايتى ثابت اولەرق

بغيرحق قتل ايتدىكى نفس ايچون ، قون ، ويرمىسى لازم كلير .

قرە :

اركل ايچون ايكي يوزيولقى (آت) ويريلير . بونلردن يوزى درەجە (دورت

ياشنىدە) ديكر يوزى دە قرەجە (اوج ياشنىدە) اولقى لازمدر .

بىلىكى وقون ، قاديىنلر ايچون اولديى صؤرتدە نصف ويريلير . چونكە

قاديىنلر ، قازاقلر آراسىندە يارىم اركلە معادل عد اولونمقدهدر .

قاتلك منسوب اولدينى قىيلە بىلىكىدن صؤكرا قونى دە تاديه ايدىنچە

خصوصتە نهايت ويريلير . ايكي قىيلە منسوبيتىدن برر كىمسەك اوجارنىدن

طوتدقلىرى آلا آرقاقە يعنى سياه وبياض يوكاردن اورولمش خللاط صالح بر

كىمسە طرفىندن كسىلەرك صالح يكيىدن تأسس ايدر . آلا آرقاقى كس كىمسە

لرەدە آت هديه ايديلير . ايكي طرف سلاملر اعاطى ايدەرك آيرىلىشپلر .

آرزو ايتدكلرى صؤرتدە ايلك بى لرى - محافظە موجوديت ايدەميان

يرلردە - نتيجه قرارى وولوسلرى واسطەسيله روسيە حكومتدە اخبار ايدولر .

حكومت ، قرار واقىي دفتر مخصوصنە قيد ايتديرمكدن باشقە ايشە قازىشماز .

فقط ايجابنە كۆرە تنفيذ حكم خصوصىندە يرلى بى لرە معاونت ايتك قانون

مخصوص احكامندندر .

ذاتاً قازاقلر ، وقوعە كلن مسائلى - كە بش اون درلو مسئلەدن عبارت

اولقى اوزرە ثابت محدوددر - مطلقا كىندى آرالرنده ، كىندى بى لرى حضورندە

حل و فصل ایتمک ایسترلر . بعضاً طرفیندن برینک آرزوسی اوزرینه روس محاکمه مراجعت ایدیلدیکی ده اولور ، فقط بویک نادر وقوعه کلیر . چونکه قازاقلر روس حاکمیرینک ویردیکی حکملر ایله دعوانک حل و فصل ایدلمش اوله جغه بردرلو قائل اوله مه یورلر ... آنلر مسائل معلقه ، جرائم حقننده مطلقاً اباً عن جد توارث ایله هپسنک ده بیلوب ایمان ایتدکلی تضمینات و جزای نقدی شکنده کی احکامک تطبیق ایدیلسنی ایسترلر . یوقسه روس محاکمی طرفندن ویریلن حبسلرک ، نفیلرک ، کوره کلرک ، اعداملرک و شکل معروفلری اوزره اولیان هر جزا و تضمیناتلرک آنلرجه ذره قدر اهمیتی یوقدر . دعواچیلر کندیلرینک آرزو و رضالرندن باشقه روس محاکمه مراجعتله جزا دیده ایدیلن خصملرینی الی الابد دشمن و متهم تلقی ایدرلر : آق صاقل و بی لرک مداخله لریله دعواچیلر ارضا ایدیلوب « آلا آرقان » کیسلمه دجه بو حاله نهایت ویریه مز ... ایشته بوتون بواسابدن طولایی روس حکومتی آنلرک محاکمه قاریشماز ، ذاتاً قاریشمه سنک فائده سی ده یوقدر . آنکه چون بو خصوصیه آنلره کنیش بر مختاریت ویرلمک اقتضا ایتمش . بوسایه ده هر قازاغک آکلایوب ضبط ایده بیله جکی قدر بسیط ، حیاتلرینه تمامیه موافق و بناءً علیه هیچ بر قوتک تأییدینه محتاج اولقسزین نافذ و مطاع اولان محاکم ملیه لری محافظه موجودیت ایده بیلمشدر .

قازاقلر ، ابتدائی پک ده معلوم اولیان زمانلردنبری هر ایکی یوز یورد ایچون بری باش دیکری معاون اولمق اوزره ایکی بی (بک) انتخاب ایدرلر . و آالرنده تحدت ایدن مسائل ده بونلرک حضورنده حل و فصل ایدیلور . طرفینک رضالرینه کوره بونلرک ویردیکی حکم نافذدر ؛ اوتوز روبله یه قدر جزای نقدی یدی کونه قدرده حبس مطلقاً انفاذ ایدیلیر . طرفیندن بری یا هر ایکسی ویریلن قراره راضی اولمقدده ، یا خود بی اعطای حکم ایده مدکمه بوتون قبیله ویا وولوصک بی لرندن مرکب محاسه مراجعت ایدیلیر . بونلر اون سکر آیه قدر حبس واک بویوک جزای نقدی و تضمینات ایله ده اعطای حکم ایده بیلیرلر . مختلف وولوص و قبیله منسوبینی آراسنده کی اختلافلر هر ایکی طرفک بی لرندن متشکل مجلسلرده رؤیت اولور .

قازاقلر علی الاکثر صلح برور حسن اخلاق صاحبی اولوب یابانچیلر ایله
پکده اختلاط ایتمدکلرندن آرالرنده تحدث ایدن مسائلک انواعی یازمق ایله
صایله بیله جک قدر آز ، وقوعی ده پک نادر در . قازاغک حیات ومعیشتی
اقتضاسندن اوله رق بی لر علی الاکثر قون ، جسر ، اوغرو ، ضرب ، تحقیر ...
دعوالری ایله اشتغال ایدر لر . باشقه دورلو دعوالرک وقوعی یوق دنیله جک
قدر نادر در .

قازاق محاکم ملیه سنده قون مسئله سندن سوکرا مبرر دعوالری کلیر . بومه
قون قدر مهم ، فقط دها قاریش قدر . مبرر ، « یسر » ، « اسیر » ک محرفیدر .
شو حالده جسر ، اسیر معناسنی افاده ایدر . فقط بوندن کوله یاخود حاریه
معناسنی آکلاماق لازمدر . چونکه قازاقلرجه جسر دعواسی علی العاده
قادینلر اوزرینه تحدث ایدن بر مسئله درکه ، باشلوچه اوج دورلو سبیدن
نشئت ایدر :

(۱) قازاقلرده قیزلر ، اکثریت اعتباریله کنجلیکده حتی بر ، ایکی یا شنده
بعضاً دها اولجه ، کندیلرینه کفو و همسین اولان چوجقار ایله تزویج ایدیلک
اسکی بر عادتدر . فقط بعضاً قیز بویوبوب عقلی باشنه کلنجه ابوین وویلرینک
انتخاب ایتدکلری زوج ایچون کوکلنده بر سوکی ، بر رابطه حس ایدمز ،
یاخود نوع اولقله برابر قونو قومشودن دوشوب قالدینی بریله علاقه پیدا
ایدرده اوزاقلده کی قبیله یه منسوب زوجی اوله جق کیمسه یابانچی قالیر ، یاخود
سنه لرک مروریله آرالرنده کی کفائت زائل اولورده قیز اوپله کفو اولدینی
بریسيله ازدواجی عقلنه سیغدیرمز . فقط زوج ، مبری ویریلوب دوکونی
اجرا ایدیلش اولان نشانلیسنی دهاطوغروسی زوجهنی کندی نهوینه کتیرمک
ایستر ، ایشته بو صورتده قیزک امتناعی اوزرینه جسر مسئله سی میدانه جیقار ،
(۲) قادین بعض اسبابدن طولانی زوجنی ترک ایدوبده ابوین واقرباسی
اعاده ایتمامک خصوصنده اصرار ایدر لر سه زوجک جسر دعواسی اقامه سنه
یول آچیلیر ؛

(۳) قادین زوجک نهوینه کلنجه ارک اشی عد اولونقله برابر ایلکده

عضوی صاییلیر : « قادین ایردن کیتسه ده ایلدن کیتمز » دیرلر . شو حاله کوره قادین زوجنک وفاتنده دخی او عائله یی ترک ایده مز . کنج ایسه یابانجیلر الینه دوشمامک ایچون مطلقا عائله افراندن بریله ازدواج ایتمک مجبوریتده بولنور . بناء علیه متوفانک برادری ، برادر زاده لری و سائر اقرباسی بو حتی دعوا ایده بیلرلر ، وایدرلرده . قادین استکاف ایتدیکی صورتده متوفانک اقرباسی جسر دعواسی آچق خصوصنده اهامل ایده رک عائله ، ایل ناموسنی پایمال ایده مزلر .

ایشته شو اوج دورلو سبب ، بی لری متمادیاً اشغال ایده بیله جک جسر دعوالری احداث ایدر طورر . برنجی وایکنجی صورتده هرا یکی طرفک بی لری برلشهرک استشاره ایتدکن صوکر ا قیزک تسلیمی ویاخود اعاده سیله حکم ایدرلر . اوچونجی صورتده قادینی متوفانک برادرلرندن ویاخود سائر اقربالرندن سه و بیله جکی بریله ازدواج ایتمکه تشویق ایلرلر . قادین بوکاده قولاق ویرمه یوب زوجنک ایلینی ترک ایده رک پدرینک یوردینه ، یاخود کنديسنک انتخاب ایتدیکی یکی زوجنک یوردینه کیدرسه برنجی وایکنجی صورتلرده ده حکمک خلافتده اوله رق اعاده ایدیلرلر سه آرتق ایکی طرفک بی لرندن متشکل مجلس جسر مسئله سنک تدقیقه اشغال ایتمکه باشلار . مجلسک بوندن صوکر ا ویرمه جکی قرار مهرک اعاده سی لزومیه اعطای حکم ایتمکن عبارت اولور . قادین باشقه بریسیله ازدواج ایتش ایسه نسبی قاریشیدیر مق جرمی ارتکاب ایتدیکندن ابون وایلی برطورقوز دن عبارت اولان بولغامور جزاسیله محکوم اولور .

مهر اعاده ایدیلدکن صوکر ا دعوا جی اولان قبیله نك شرف و حیثیه کوره قیز و قادین طرفنک مزانه نه مانمور ، بی که بی لك ویرمی لازم کلیر . خاناق بر هانی (تقریباً بر بوچوق اوقه لق کوموش) یاخود اوقیمتده دوه ویا آدن ، بی لك ده دوه ویا آدن عبارتدر . بوندن صوکر ا دعوا جی طرفه - شرف و حیثیتلرینه کوره - ارج طورقوز یا ایکی طورقوز یاخود برطورقوز جزای تقدی ویرنک قانون ملی مقتضاسنددر .

اوج طوقوز :

(۱) کوله یاخود جانجی باس بولغان طوقوز (که قویون واحد قیاس اولدیغنه کوره
۱۲۰ قویونه معادلدر .)

(۲) دوه باس بولغان طوقوز (که بوده ۸۲ قویون قیمتینی حائزدر .)

(۳) آت باس بولغان طوقوز (قرق قویونلوق برقیمته معادلدر .)

کوله ویاخود جانجی باس بولغان طوقوز:

(۱) کوله ، یاخود جانجی (جانجی ، بر بوجوق اونه یه قریب ککوش) [۵ قویون]

(۲) بر دوه [۲۰ قویون]

(۴) ایکی قولونلی بییه (طایلریله برابر ایکی قیصراق) [۲۰ قویون]

(۶) ایکی بسلی آت (ایکی بشر یا شلق آت) [۱۶ قویون]

(۸) ایکی دونهن (دورت یاشنده ایکی آت) [۱۴ قویون]

(۹) بر قونان (اوچ یاشنده آت) [۵ قویون]

دوه باس بولغان طوقوز:

(۱) بر دوه [۲۰ قویون]

(۳) ایکی قولونلی بییه [۲۰ قویون]

(۵) ایکی بسلی [۱۶ قویون]

(۶) بر آت [۱۰ قویون]

(۷) بر دونهن [۷ قویون]

(۸) بر قونان [۵ قویون]

(۹) بر قونان اوکوز (اوچ یاشلی) [۴ قویون]

آت باس بولغان طوقوز :

(۱) بر آت [۱۰ قویون]

(۲) بر بسلی آت [۸ قویون]

(۴) ایکی قونان [۱۰ قویون]

(۵) بر قونان اوکوز [۴ قویون]

(۶) بر تایی [۴ قویون]

(۷) بر تاینجه (ایکی یاشلی صیغیر) [۲ قویون]

(۹) ایکی قویون

قیله نك ایلر و کلری ، زنکینلر بو اوچ طوقوزك اوچینی ده ، اورته حالیلر ایکینی ، فقرا طاقی ده آنجق برینی ویرمه که مجبور طوتیلورلر . بونلردن طوقوز باشلری (که جان ، یاخود جانی ، دوه ، آت) اسیر صاحبه یعنی دعواچیلره ، قالانلری ده قیله سنه عا ئد اولور .

اراضی مسئله سی ده علی الا کثر عرف ملی آتا بابا نلک قرنوسی اساسلرینه بناء جل و فصل اولنور . یالکیز اراضی دعوالرنده دکل ، هر یرده ، هر دعوا ده آتا بابانک میرانته پک زیاده رعایت اولنور . فقط روس حاکمنک داخلی روسیه ده یاپدیغنک خلافتنه اوله رق قازا قستانده سوزینک کچدیکی یرلرده اراضی دعوالرینک حلی مخصوصنده وراثته پک ده رعایتکار اولدینی آ کلا شیلور . سرقتده مال مسروقت عینی ، بر ویا ایکی فضلہ سیله اعاده ایتک اوزره حکم ویریلیر . و برده جزای نقدی اوله رق سارق آت با سلی بر طوقوزك اعطاسنه مجبور توتولور .

ضرب ، تحنیر ، دعوالری ده علی الا کثر بی لرك توسطلری اوزرینه باریش قله نتیجه لیر .

...

تضمینات و جزالرده اولدینی کبی ، تبرعات و هدایا ده دخی طوقوز عددی اساس اتخا ذ ایدیلکده در . وفات ایدن آدمک استراحت روحی چون ورته لری طرفدن ویریلن فدیله لر ، بویوک تبرعلر مطلقا طوقوز عددلری اوزرینه بنا ایدیلکده در . هر عائله حالته کوره ایکی ویا اوچ طوقوزی کال خلوص واطمئنان ایله ماللری آراسندن آروب مورایه (منلا و علمادن اعتقا . ایتدیکی کیمسه) ویاخود ایملکنه حکم ایتدیکی فقرایه تصدق ایلر .

دوکون هدیه لری ده طوقوزر اوله رق ویریلیر . قاین آنا ، قایان آنا بیرنه لرینک طوقوزر اولسی ادا ب ملیه دندر . شو حالده طوقوز عددینک مهم ، اسرار انکیز ، مقدس بر خاصه ملیه سی وار دیمکدر ...

بیتمدی

ملیم ثابت